

Târgul cu viața

Daniela Păun a debutat în revista „Argeș” unde, în succinta prezentare, spuneam că fosta mea elevă (preferată) promitea, în anii gimnaziului, că va avea un superb destin literar. Din păcate, viața a îndepărtat-o, treptat, de poezie și de Premiul I obținut, pe atunci, la Concursul Național de Poezie „Tinere condeie”.

În anii 2010-2011, a reînceput să scrie. Respectivul poem a fost adunat în *Embleme și tranzații* (Editura Tracus Arte, București, 2013), care a fost una dintre **cele mai bune cărți de debut** în poezie din acel an.

Embleme și tranzații cuprinde poezii scrise, la fel de bine, în două formule distincte: unele, în vers clasic, altele în vers liber. Ilustrative pentru poeziile din prima categorie sunt *Iubire de-o vară* („Azi, mi-am condus iubirea către gară/cu un bilet doar dus și nu și înapoi./Am găzduit-o chiar de astă-vară./când ne ținea de mână pe-amândoi./M-am străduit mereu să-i fie bine/și-am ocrotit-o, în absența ta,/plecat, îngândurat, de lângă mine/et cetera et cetera.../Te re-ntorceai prea rar, la noi, acasă,/mai plictisit și rece, adesea obosit./N-ai observat și nici acum nu-ți pasă:/frumosu-i chip părea îmbolnăvit./Ea de la tine aștepta un semn/că n-ai uitat-o și că ți-a lipsit./Am încercat, zadarnic, s-o îndemn/să mai rămână. Și ne-a părăsit./Bagajele, îngreunate cu ce-ți spun,/i le-am cărat, umilă, pân' la gară./Cu vocea stinsă i-am urat „drum bun”/iubirii mele doar de-o vară...”) și *Romanța*: „Mi-e sufletul și azi în probe caudine,/încă nu doresc de-acolo să te scot:/chiar de sunt furtuni, ades, în mine/și îmi repet, mereu, că nu mai pot.../În zadar, speranța își mai ia avânt/să înflorească iarăși, sacră, între noi.../S-a rupt în două firu'-acela sfânt/care făcea ca tu și eu să fim „noi doi”./Nu aş putea să spun, acum, că doare/tăcerea ta închisă într-un trist chenar.../Și încă, încă mai persistă visul care/m-a înălțat mai sus decât Icar”.

În poeziile în vers liber, poeta face dovada unei foarte bune prize la real, iar scriitura se împlinesc, cu siguranță, în portativul poeziei directe: „Astăzi nu am chef să fac ceea ce fac în mod obișnuit./Astăzi vreau să uit de temeri și de

toate nopțile mele/însingurate./De șerpii care își încălzeau burta la soare printre pietre./De ploile și furtunile miezului de vară./De cântecele bătrânei din vecini, două case mai încolo./De țipetele zglopii ale copiilor alergând după fluturi./De calmul înnăbușitor al amiezilor/când se ridică prea mult nivelul mercurului în termometre./Astăzi mi-e dor de mâna mamei ce mi mângâia creștetul./De râsetele tatălui meu netezindu-mi nelișiștile./Și, tot astăzi,/nestăvilita dorință/să fac târg cu viața/și să-mi dea înapoi o parte din mine” (*Târg cu viața*).

În *Ploaie înaltă*, tensiunea lirică este generată de o autentică frământare lăuntrică pe care poeta o pune în evidență prin apelul la câteva sugestive imagini concrete și care au fost montate la locul potrivit în discurs: „Cădea o ploaie înaltă, iar apropiata plecarea a ta /mă durea ca o rană deschisă pe care turnasem alcool./Și trupul meu legănat între dorința de a merge drept,/prin ploaie, /și posibilitatea să-mi dezbrac sufletul de amintirea ta,/ ca de o haină veche/ce va fi lăsată la vânzare într-un anticariat./De ce să împovărez viața altcuiva,/când eu însămi nu am fost în stare să fac pace cu mine/ și să las cortina să cadă/ca după o reprezentare de succes?/Noi, bieți actori pe scena vieții și-a întâmplării./Înțelegând că vei pleca,/am fost ca un bolnav ce primește vestea că suferă/ de o boală incurabilă/și că în cel mult două luni își va afla sfârșitul./Ploi vor mai cădea, însă nici una nu va mai fi la fel/ca ploaia aceea care mi-a adus atâta durere. Ca o rană/ deschisă pe care turnasem alcool mă durea plecarea ta”.

Femeile din viața ta, Câmpie, Scrisoare, Balanță, Orice amintire („Orice amintire îmbrăcată în veșmintele iubirii/este ca un ciocan/care strivește/chiar și cea mai copilărească bucurie”), *Matematică absurdă, Sub arcada unei biserici* sau *Rest de vară* ilustrează o poetică în care vibrația lăuntrică este valorificată sub semnul unei atente coordonări a relației dintre prospețimea imaginilor și fulgurația meditativă. În ambele formule lirice, poeta mizează pe un mesaj confesiv (intimist), în cadrul căruia felurile tranzații – lirice – cu sine

vizează surprinzătorul cameleonism al lucrurilor și evenimentelor ce, altădată, păreau a fi niște adevărate embleme existențiale. În poezia Danielei Păun, solaritatea perspectivei lirice este contrazisă de felurite amărăciuni privite, retroactiv, cu o luciditate indecisă, feminină, ce oscilează între melancolie și revoltă. În poezia intitulată *Rest de vară*, amănunțele „banale” participă, firesc, la configurarea unei stări în care nostalgia discretă și sinceritatea se poteneză reciproc, într-o memorabilă confesiune, ce-l duce pe cititor cu gândul la poezia lui Umberto Saba: „Doar o frântură agățată de cer a mai rămas/din ultima vară./Cu ochii pe jumătate închiși, cu meticulozitate,/își împătorește bagajele:/o grămadă de vise croite la marginea unui val de mare,/dar risipite printre firele de nisip,/unduire de tangouri și sclipirile mierii ale lunii/pe creștetele femeilor singurate,/o țigară arsă doar pe jumătate/de nerăbdarea bărbatului părăsit,/frunze palide cu tente de bronz,/un rest de vin acrit prea devreme /în paharul cu picior de pe noptieră,/o stea pierită în noapte cu dorințele a doi îndrăgostiți/trecuți de prima tinerețe,/un măr roșu, copt pe-o parte,/o scoică din care se aude cântecul de sirena al mării,/ceața unei târzii dimineți de august,/rătăcită prin cearșafurile mototolite./Strânge-ți tot și du-te.../A rămas atât de puțin din puținul ce-a fost”.

Dimensiunea „intimistă” a discursului liric propus de Daniela Păun are valențele unei mature – și moderne – insurgențe de tip feminin. Substanța confesivă a poeziilor – centrată pe tematica solitudinii – este susținută de o intensă vibrație emoțională, iar datele biografice dobândesc, prin interiorizarea și rafinarea lor, statutul de ficțiuni lirice al căror numitor este zbuciumul generat și întreținut de așa-numitul „târg cu viața”. Talentul de a pune în lumină paradoxala relație de înrudire dintre reculul existențial și elanul vital particularizează viziunea poetică a Danielei Păun. Așteptăm cu interes următorul volum al remarcabilei poete din Călărași.

Mircea Bârsilă

Poeme nonconformiste

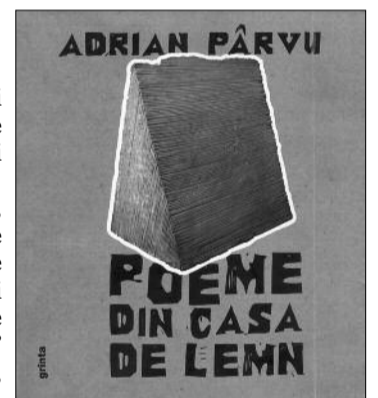
Poeme din casa de lemn este cea de al treilea volum de poezii a lui Adrian Pârnu. Cartea este alcătuită din patru cicluri (*Poeme din casa de lemn, Despre ce va să fie, Lady Winter și Zicerile lui Adamaru*) și se încheie cu o „Autoparodie”. Axa tematică a primului ciclu o constituie statutul poemului (care se scrie singur), relația dintre poem și autor („Bună dimineața, domnule autor./Am adormit, aseară, în cutia cu piuneze./Dar asta nu scade cu nimic din/bucuria de a vă scrie /(...) / Bună dimineața și iar bună dimineața,/ domnule autor. Nu vă mai dezbrăcați/în fața ferestrei, vă vede lumea bijuteriile” - *Scrisoarea poemului către autor*) și, respectiv, dintre poem și cititor (ori ascultător): „Acesta e poemul care te alege pe tine (...). Te alege să-l citești, ori să-l ascuți,/ori să-l inspire ca pe un surprinzător, proaspăt efluviu natural” (*Poemul care te alege*). Cel mai frumos text din acest ciclu este cel intitulat *Poemul care se scrie singur* și pe care îl cităm integral; un poem în care plăcerea de a șarja cedează locul rostirii din speța livrescului rafinat: „Drag îmi este poemul acesta./care singur se scrie./I-aș pune o pană la pălărie,/de-ar avea pălărie./I-aș pune în palmă/un ban de argint,/să-și plătească vama/peste Râul Absint./I-aș da o nevastă/și-o amantă-mprumut/ și, din flori, un copil/încă neconceput./I-aș da o livadă-ntreagă,/pusă pe rod./De-ar fi un Iisus,/poate i-aș da un Irod,/dar nicio cruce de dus/și nicio Marie./Poemului acesta/care singur se scrie,/i-aș da viața mea/mioapă, peltică,/plus moartea/ cu dop ceruit,/îndesat în gâtul de sticlă”. Inversarea, speculativă, a relației dintre poem și autor/lector este caracterizată prin vervă lexicală și invențiuni care asigură textelor o surprinzătoare desfășurare de la o secvență la alta a discursului. Multe dintre imagini, precum casa de lemn văzută, în prima poezie, ca o corabie în care se poate pluti pe apele imaginărilor și aceea a cireșului amar („un cires amar a sărit gardul/și băntuie prin curțile vecinilor”; p. 8), sunt niște „produse” ce atrag atenția, din capul locului, asupra unei viziuni poetice a cărei marcă specială este nonconformismul.

Cel de-al doilea ciclu, conține poeme marcate de autoironie și de o programatică perspectivă pseudo-desuetă asupra vieții și lumii. Temele mari, precum iubirea, moartea, statutul existențial (și altele) sunt tratate în răspăr, cu mențiunea că atitudinea rebelă, așa cum se deduce din poeziile *Calendarul, Ultima fărâmbă, Bicicleta, Porumbelul* sau *Alt fel de pace*, maschează, în cazul lui Adrian Pârnu, autentice frământări lăuntrice. Două poeme se detașează, valoric, în acest ciclu: *Încă puțin timp* („Am trecut de 60 și tot nu știu cine sau ce sunt./Pentru asta împart ceasuri spulberate/la porțile transculice ale nesomnului./În schimb, treaz și liber,/le spun în fiecare dimineață/ trecătorilor care au chef să m-asculte/că știu cu exactitate cine sau ce n-am fost, /(...) /N-am fost ticălosul care s-a culcat cu/nevasta celui mai bun prieten/(poate accidental, o dată, nu se pune!). N-am fost negru, piele roșie sau gălbejit,/dar nici gunoi alb, niciodată./(...) /N-am fost căluț de mare, deși/tare mi-ar fi plăcut!/N-am fost magnolie înflorită, n-am fost samurai/n-am fost lebădă neagră, n-am fost Edgar Allan Poe./N-am fost trombon, nici trombonist/ (...) /Și, dacă-mi dați ceva timp,/veți constata, cu bună plăcere,/că n-am fost/ nici măcar/Adrian Pârnu”) și *Cu îngerul nu-i de glumit* pe care îl considerăm *antologic*: „Cu îngerul nu te poți certa,/pentru că îngerul are întodeauna dreptate./Cu îngerul nu poți să te bați,/nu poți să te iei la trântă,/pentru că riști să-și desfacă larg aripile,/să te învâluie, să te strângă la piept/și să dea cu tine de pământ. Să te adoarmă pe veci./Nu poți înjura îngerul, nu-l poți beșteli,/nu poți să-l faci cum îți vine la gură,/nu poți să te lepezi de el, cum de Satana./Cu îngerul nu-i de glumit, pentru că/îngerul nu are stomac, ficat,/plamâni, mușchi, oase, epidermă./El nu îngheață, nu transpiră, nu simte durere./Pentru orice înger suferința este doar/o simplă, o banală mărturisire./Îngerul nu se bucură, se înalță./Îngerul nu face compromisuri, face înțelegeri./Îngerul nu prezintă semne particulare,/nu spune vorbe murdare, nu mănâncă și nici/nu prea bea pe datorie,/nu amestecă adevărul cu minciuna,/nu-

și face prieteni sau dușmani/printre ceilalți îngeri, cu care eternizează./Iată de ce îngerul/nu va ajunge niciodată poet./Și invers”.

În cele șapte poeme din ciclul *Lady Winter*, sunt amestecate scene din copilărie, felurite „trairi indivizibile” („Bună profesora de durere am mai avut, fată cu talent,/știa să-mi înfigă artistic, sub unghii,/așchiile otrăvite ale iluziilor inutile,/așchiile otrăvite ale iluziilor utile” - *Trairi indivizibile*) și stări contradictorii, belicoase („Frumoasele războaie ale iubirii, sângeroasele/ războaie provocate de ură” - *Bomba vorbelor dezamorsate*), într-o abordare „acra”, în descendența lui Tonegaru și a altor poeți de orientare antilirică.

Zicerile lui Adamaru, apreciate elogios de Ioan Buduca, în prezentarea de pe coperta a patra, au ca model textele lui Marin Sorescu din *La liliaci* și pe cele din *Antologia orașului Spoon River*, de Edgar Lee Masters. În linia acestor modele, Adrian Pârnu scrie „pre limba sa”, în regimul poeziei epice scurte, poeme cu „personaje memorabile”, între care și Ion Șampion: „Ion Șampion avea/amele picioare amputate de la genunchi, dar rămăsese/cel mai bun înotător și săritor de la mare înălțime./Dunăre, Dunăre,ce vii așa tulbure, cânta și/se cățara pe arcada podului de la verigă, pentru/a plonja în apă. Arăta (al dracului!) ca o pasăre./Dunăre, să nu mă-neci că n-ai bani să mă plătești,/nici lacrimi să mă jelești, cânta în ziua de Bobotează,/când intra să scoată Sfânta Cruce, uns cu grăsime/de găscă și plin cu rachiu. În rest, Ion Șampion/stătea pe căruciorul cu rotile, la intrarea în parcul Alei/și cânta Dunăre, Dunăre, ce vii așa tulbure/până strângea, din pomană, banii pentru/câteva felii de parizer, o pâine caldă și o litră/de rachiu de prune, asta i-a plăcut să bea.” Diversitatea tematică a acestei cărți și aceea a modalităților de realizare a discursului sunt dependente de câteva aspecte principale ale acestei poetici mature și personale: desolemnizarea mesajului liric, ironia (inclusiv ironia autopersiflantă) și biograficul valorificat, liric, prin grila mizeriei banalității a vieții cotidiene.

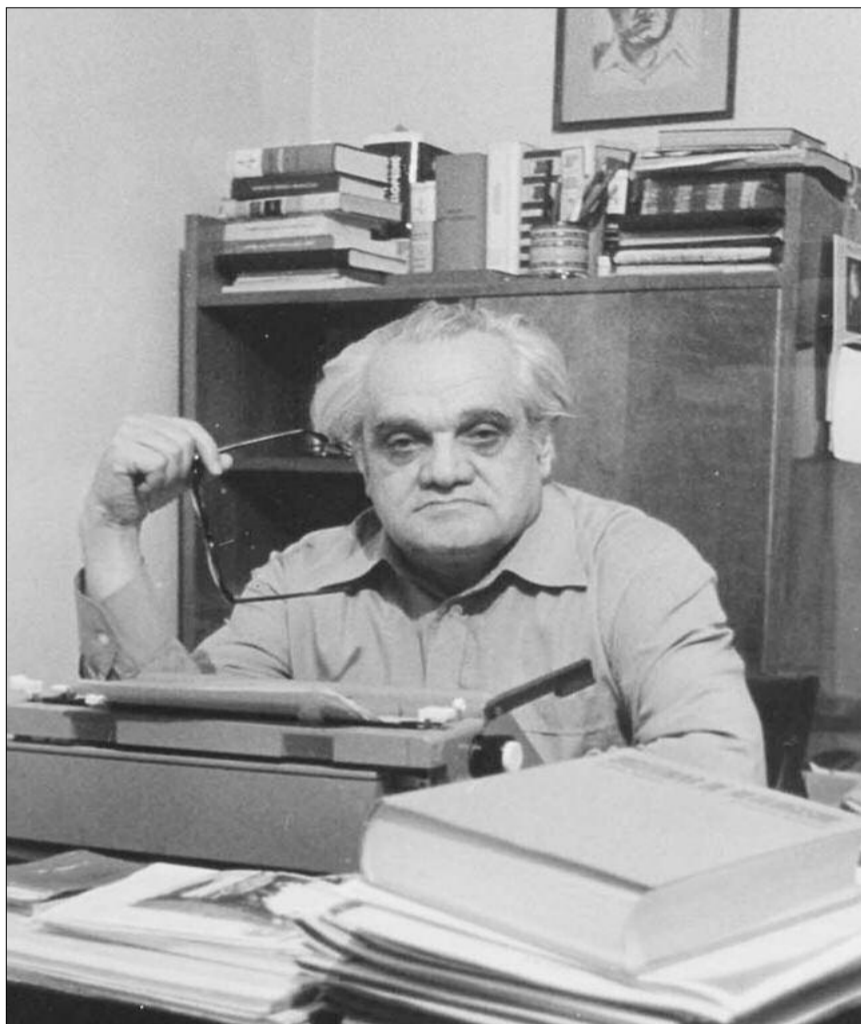

Echivalențe

Cu ocazia Colocviului Național dedicat lui Ion D. Sîrbu (Craiova, Opera vizată a fost **Jurnalul unui jurnalist fără jurnal**, traduceri iunie, 2009) au fost audiate lecturi publice în limbile română, fiind coordonate de universitarii Ioan Lascu, Valentina Rădulescu, franceză și engleză efectuate de studenți de la Facultatea de Litere. Anda Rădulescu și Victor Olaru.

Ion D. Sîrbu – **Jurnalul unui jurnalist fără jurnal**, vol. II, ediția a II-a, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1996 (fragmente. pp 7-9)

Je me rappelle que, pendant l'« obsédante décennie nterrogatif) et le discours russe, grossièrement bessarabien. Le discours juif a disparu, tandis que le discours russe me revient dans la mémoire chaque fois que j'écoute à la radio de Sofia « Vrémia » une émission d'actualités transmise de Moscou tous les vendredis.

I.D. SÎRBU (1981)
Fotografie din colecția
Mihai Barbu

*Notre rabbin Rosen – lorsqu'il parle à la radio, par exemple – me rappelle dans une certaine mesure les militants de ma jeunesse. Mais, après avoir lu, en une seule nuit, son livre **În lumina Torei**, très bien traduit en roumain, j'ai été ravi. Un livre majestueux, débordant d'une espèce de solitude historique, mais aussi d'une forme de résignation bien tournée; il est complexe par sa sagesse et sa fierté; il est unique à sa manière. En tant que morale, le judaïsme me semble être plus réaliste, plus philosophique et plus humain que le christianisme initial, qui avait transformé l'ascétisme en idéal et le saint en modèle. Ce n'est que Dieu qui est saint, ce n'est que Lui qui sait tout et qui ne fait jamais d'erreurs. Parfois il exagère dans sa colère ou dans son indulgence.*

Mais, dans une certaine mesure, je suis intrigué par quelques terribles obsessions messianiques de sauver le monde et qui maintenant me semblent directement empruntées à la théorie de Karl Marx.

Est-ce que l'adhésion des ces intellectuels juifs de l'Europe a été une compensation du vide créé par l'athéisme urbain, par une assimilation et par la peur des ennemis ?

Est-ce que le capitalisme et le communisme, deux créations simultanées

et jumelles des mêmes génies, sont restés, pendant les millénaires, révolutionnaires en forme et traditionalistes en contenu ?

*Je ne le sais pas. Un juif médiocre a l'air de bien lorsqu'il parle du socialisme : il est sincère, on peut le croire. Mais les juifs très intelligents – certains d'eux sont presque des génies – sous l'emprise du délire dogmatique d'une seule obsession de sauver le monde, me semblent des rabbins égarés à la recherche de la **Tora** perdue.*

C'est pourquoi je lis dans le livre du rabbin Rosen des phrases qui soulèvent tant de questions difficiles : « Messie sera le prochain monde de la Justice ! » ou : « entre nous et l'avenir lumineux [sic!], s'étendent nombre de ponts de papier. Ces ponts sont nos écrits... ».

Une tristesse profonde, une certitude et une combativité mésopotamiennes cachées se dégagent de ce livre; tout cela appartient à la religion mère et, probablement, à la politique mondiale ancestrale aussi.

Il ne m'est pas permis de croire – même si j'écris sur cela – à l'état léthal, de léthargie organique, d'extinction du peuple roumain.

Toute attaque contre la Culture – n'importe comment et n'importe d'où elle vient – à partir de ce moment doit être considérée une attaque contre les frontières de notre pays. Ce ne sont pas les ancêtres, les voïvodes, le passé historique qui nous donnent le pouvoir et le droit de survivre. (Tous les peuples qui ont disparu, ont connu, à leur tour, tout cela). À présent nous sommes ce que nous sommes grâce au fait que nous avons eu notre propre territoire (que nous avons perdu), notre propre peuple qui est devenu une simple « population » et une Langue qui est, elle aussi, en crise, à cause d'une triple séparation et assaillie de toutes les directions.

Mais nous avons eu des personnalités comme : Eminescu, Brancusi, Blaga, Arghezi, Călinescu, Lovinescu, Iorga, Ionesco, Eliade..., etc. Ils défendent maintenant nos frontières spirituelles, nos dernières frontières. Ils nous défendent aussi contre les ennemis, en plaçant leur œuvre entre notre incapacité présente et ces partisans barbares de notre extinction qui, à l'aide de notre argent et de nos forces, mènent depuis quelques décennies terribles une guerre calculée et implacable contre toutes les valeurs et toutes nos institutions d'esprit, contre la vertu et la culture. Ainsi préparent-ils consciemment, d'une manière automatique ou simplement criminelle, au cours des étapes déjà évidentes, qui sait quelle « libération fraternelle », ultime et fatale.

Je suis un soldat, je reste dans les tranchées, mes commandants sont morts ou ils ont déserté, je reste et regarde au-delà des barbelés, au-delà du brouillard qui

cache mon ennemi de mort. On peut passer par ici, mais il est impossible de passer au-delà de moi !

*J'ai retrouvé une enveloppe égarée, l'une des plus d'une centaine qui contient des fiches (1945-1955) concernant « le problème de la métaphore », l'obsession philosophique de ma jeune maturité. Je me promène à présent parmi des idées, des titres, des auteurs, comme parmi quelques ruines romantiques pleines de fossiles et de débris archéologiques. J'ai deux volumes en prose – qui ont été détruits par l'ordre du capitaine Enoiu, le chef de l'enquête d'investigation – perdus à jamais, j'ai les manuscrits : **De la arhetipurile lui C. G. Jung la categoriile abisale ale lui Lucian Blaga Funcția epistemologică a metaforei** (ma thèse de doctorat), et aussi les essais sur la lucidité, les intellectuels, les mineurs et les paysans.*

Je ne me souviens pas, je ne peux pas croire que moi, celui qui a écrit ces fiches, moi je suis identique à celui qui les lit après trente-cinq ans. Je lisais des auteurs comme : Vico, Vaihinger, Cassirer, je vois notés les noms de Dilthey, Nicolai Hartmann, Klages, Spengler, Keyserling, Husserl : ontologie, logique, théorie de la connaissance, axiologie, esthétique, morphologie de la culture : Ernst Mach, Frobenius, Lévy-Bruhl, Rickert, Condillac, Bergson.

Partout, je ne voyais que des métaphores : dans la mentalité primitive, infantile, paysanne ; dans les mathématiques, la physique, la magie et l'alchimie ; dans le langage quotidien, dans tout langage ; dans le mythe, dans les religions, la politique...

J'avais aperçu l'immensité de la forêt Matto Grosso, mais je n'avais aperçu aucun sentier, aucun repère à l'horizon.

*Maintenant je me sens comme si j'habitais dans une seule métaphore, comme dans le coquillage d'un escargot qui est mort depuis longtemps. La métaphore que je vis et que je m'obstine à étudier, à moi seul et solitaire, ne serait que l'utopie fautive de mon siècle utopique et faux. Comme métaphore elle n'est ni suggestive, ni révélatrice; en revanche elle est puissante, cruelle, mortelle. **Menschliches alzu menschliches.***

***Als ob** : comme si. Comme si j'étais un homme, comme si j'étais libre et lucide, comme si j'étais heureux, comme si j'avais une importance et un moyen de rédemption. Comme s'il existait un dieu, comme si le diable n'était pas un mythe ou une simple obsession, mais la métaphore qui m'accompagnerait dans le parc et à la mairie.*

Traducere din română în franceză de
ANDREEA GÂNCILĂ,
iunie 2009

Oameni bolnavi

Cititorul
de roman

Istoria Regelui Gogoșar (Cartea Românească, 2015) este cel de-al nouălea roman al lui Radu Aldulescu. Nouă romane valoroase în 25 de ani, unele dintre ele publicate în două sau trei ediții, reprezintă deja o operă admirabilă care rostuieste un nume important în istoria literaturii române, oricât le-ar sta multora în gât, pentru că omul Aldulescu nu e deloc comod, deloc reținut în a spune verde adevărul despre oameni și vremi, nefiind niciun diplomat.

Acțiunea este împărțită în două segmente de momentul 1989, ca și a altor cărți de-ale romancierului, precum de pildă Balzac își rotunjea opera în funcție de timpul dinainte și de după Napoleon. Destinul personajului titular, Emanuel Victor Calomfirescu, supranumit Gogoșar după tatăl Gogu din localitatea natală Gogoșu, este unul exemplar pentru România zilelor noastre. Diferitele etape ale vieții lui, dar și totalul acesteia, reprezintă o paradigmă pentru toți îmbogățiii și îmbuibății postrevoluționari din România. Personajul acesta cu nume regal este un profesor la diferite școli din Bucureștii anilor '80, iar în timpul liber un fel de secretar al cnaclului maestrului Virgil Irimiciuc, poet care cam fluieră în biserică. Deși e luat sub aripa lui ocrotitoare, maestrul oferindu-i întreaga încredere și accesul la viața lui intimă, Emanuel este omul Securității, relatând căpitanului de Securitate Ardeleanu tot ce se întâmplă în cnaclu sau la chefurile celor doi cu două fete fără prejudecăți, precum și concepțiile despre lume și viață ale maestrului. La un moment dat, cnaclul – *Pepiniera* – este închis de autorități, iar impetuosul conducător al lui se retrage din viața publică. Emanuel se însoară cu Luiza cea plinuță, una din cele două fete, pe care profesorul o alintă Miss Piggy, o răsfățată de soartă, fiică a unor medici foarte bogați, situație de care profită din plin și eroul lui Radu Aldulescu. Dar, după un incident de la școală, în urma căruia moare un elev, profesorul Emanuel ajunge la închisoarea Colibași, de unde scapă după vreun an, cu o zi înainte de izbucnirea revoluției la București și la care participă mai mult din întâmplare.

Evenimentele din decembrie 1989 îi schimbă viața radical. Luiza divorțase de el în lipsă, era un om liber și avea o dorință feroce de a parveni. Creează una din gazetele de succes din anii '90, la care și-l ia mentor pe maestrul Virgil, căruia-i lasă deplină libertate să se manifeste o vreme. Cu ajutorul serviciilor, ale partidelor de la putere, își

dezvoltă trustul de presă și se îmbogățește peste măsură, călcând pe cadavre fără scrupul când e momentul, când i-o cere interesul. Este cazul îndepărtării din redacție a maestrului Vergilius: „Aidoma căpitanului viitor colonel Ardelean, care-i închisese cândva maestrului Pepiniera, Emanuel se simți dator să-i închidă ușa-n nas, să-l scoată din redacție ca pe-o măsea stricată, pe același motiv că nu e-n regulă să înjurăm Partidul, pe banii Partidului, eventual în casa Partidului, care Partid echivala desigur cu *Glasul Revoluției*, alias fosta Securitate, SRI-ul...” Excesele de toate felurile, de la cele de putere, la cele culinare, bahice, până la cele sexuale (micuțul oltean având un penis de 28 de centimetri), ajung să-l distrugă pe cel ce ajunsese un fel de „rege” al tranziției românești și moare – ca unele personaje balzaciene secundare – în timpul unei partide de sex cu nurlia lui nașă de la cununie. Regele Gogoșar Emanuel Victor Calomfirescu este un om bolnav, încă unul în galeria vastă a oamenilor bolnavi din romanele lui Radu Aldulescu. El e bolnav de putere, bolnav psihic, obsedat sexual, bolnav de grandomanie...

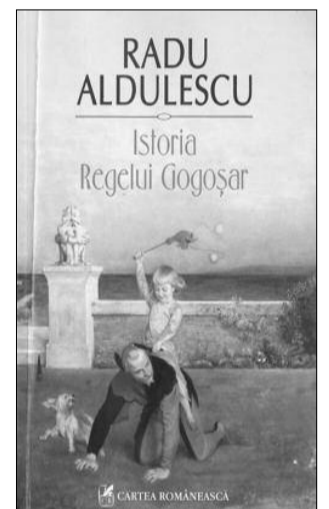
O noutate a recentului roman al lui Aldulescu este părăsirea, mai ales în partea a doua a cărții, a mediului marginal, a periferiei orașului cu oamenii sărmani care nu se dau în lături de la nimic pentru a supraviețui, și îndreptarea atenției spre înalta societate, cât de înaltă poate fi societatea parlamentarilor și jurnaliștilor și guvernanzilor români postdecembriști, proveniți/parveniți din rândul comuniștilor/securiștilor, aici Aldulescu pierzându-și neutralitatea naratorului, ci impunându-și atitudinea social-politică cu oarecare vehemență. Romancierul își ia o marjă de siguranță, notând pe pagina de gardă: „Aceasta este o lucrare de ficțiune. Orice asemănare – identificare cu persoane și situații din viața reală este întâmplătoare sau rod al imaginației cititorului și nu implică nici un fel de responsabilitate din partea autorului”. Probabil că romancierul are niște experiențe nefericite și acum suflă și în iaurt. Dar, trebuie observat totuși, ca un fapt de viitoare istorie literară, că Emanuel Victor Calomfirescu este un personaj sintetic, modelele lui putând fi descifrate în patru-cinci jurnaliști faimoși, unii încă în viață, alții trecuți la cele veșnice, unii „participând” cu portretul fizic, alții cu legenda, alții cu tarele lor arhicunoscute. După cum, încă din prima pagină l-am citit pe maestrul Vergilius avându-l ca model pe

regretatul Cezar Ivănescu: v. portretul fizic, accesele de violență, închiderea cnaclului Numele poetului în anii '80, cnaclu plin – pe lângă importanți poeți de azi – și de poetese de care nu s-a mai auzit după aceea, angajat cu o rubrică de pamflet la o gazetă posdecembristă... Iată că eu sunt cititorul care-mi asum identificarea (parțială, desigur) unor personaje cu modele din viața reală.

Nu lipsește nici din *Istoria Regelui Gogoșar* personajul profetic, cel care anunță într-un fel Apocalipsa, jidovul rătăcitor, aici un boschetar din Balta Albă care-l abordează în stradă pe Emanuel fără să-l cunoască: „Degeaba că minciuna îți dă să mănânci și-ți ține de cald, că nu vei mai crește nici un centimetru, ba tocmai dimpotrivă. Vei scădea. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus. Până n-ai să înveți să citești și să pătrunzi, n-ai nicio șansă să scapi. Calea mântuirii e strâmtă și necăjicioasă, stimate domn, așa că strâmtorează-te și necăjește-te. Tot răul spre bine, omule, și mai ales, omule, nu uita datoria pe care o ai față de om. Să nu uiți, omule... Glasul i se limpezea treptat, devenind tot mai ridicat, atingând în sfârșit un apogeu bubuitoare: Pocăiește-te! Tu l-ai omorât pe Iisus! îl împunse cu arătătorul în piept. Ia-ți seama, omule! Pocăiește-te!” Interesant este că întâlnirea cu „jidovul rătăcitor” a durat, în percepția lui Emanuel, doar câteva minute; în realitate, descoperă însă că a fost vorba de ore multe. „regele” nu ia în seamă proorocirea și nici gând să se strâmtoreze și să necăjească, procedând exact pe dos, aruncându-se cu totul în cornul abundenței, ceea ce-i va fi fatal în cele din urmă.

Stilul este în linia binecunoscută a romanelor lui Aldulescu, textul are cursivitate, trecerea de la stilul direct la cel indirect liber se face cu mare abilitate, abia resimțit. De asemenea, pe nesimțite, în mijlocul acțiunii sau a unei descrieri intervine cu un monolog interior care, uneori, devine, cum să zic, dialog interior. Apoi, deși romanul are cursivitate și story, linia roșie a narațiunii nu este una dreaptă, ci una ciclică, împletită, cu paranteze narative menite să clarifice episoade ulterioare lăsate voluntar eliptice.

Istoria Regelui Gogoșar este o construcție epică solidă, pretabilă și la o eventuală ecranizare și, fără îndoială, unul din cele mai bune romane ale anului editorial 2015, nu și în galeria romanelor lui Aldulescu, valoric sub *Îngerul încălecat* sau *Proorocii Iersusalimului*.

Întâlnirea mai multor culturi în zilele noastre

Gabriel Cazan a debutat cu proză scurtă science fiction, apoi a mai publicat câteva cărți de anticipație, primite bine de cititori. Treptat însă, s-a apropiat și de proza realistă, timid, începând tot cu povestiri realiste alternând cu altele la limita dintre real și fantastic. Dar adevărata trecere la proza realistă, ca să nu zicem neorealism, o face cu romanul *Ikiru/A trăi* (Editura Singur, Târgoviște, 2015).

Cartea este de strictă actualitate, acțiunea desfășurându-se în anii noștri, la Barcelona. La început, mi s-a părut că titlul este prea general, în definitiv, acesta ar putea fi pus oricărei scrieri epice, pentru că despre ce se poate scrie dacă nu despre a trăi? Pe parcursul lecturii, am înțeles însă că romanul lui Gabriel Cazan își justifică titlul cu înțietate, fiind vorba de o experiență limită, unde înainte de a iubi, a face carieră, a te îmbogăți etc., înainte de toate este vorba de a trăi în sensul de a supraviețui până-n clipa următoare.

Personajul principal, Hajime, este un japonez tânăr de familie bună, unul care respectă tradițiile și valorile culturale și morale ale neamului său, un nipon pur sânge. El trăiește o experiență extraordinară, trezindu-se în zorile unei zile de vară întins pe trotuarul unui bulevard din Barcelona, fără bani, fără telefon, fără acte, fără să înțeleagă cum a ajuns acolo. Neștiind nici o limbă în afară de japoneză, pornește pe străzi încercând să găsească o soluție de a scăpa din nefericita întâmplare. Dar, nu peste mult timp, este întâlnit de niște țigani români care se distrează pe seama lui și-l dezbracă, luându-i hainele de firmă. Rămas doar în *fudoshi*, lenjeria intimă ținând loc de chiloți, Hajime se ascunde prin locurile virane ale metropolei catalane. Om al străzii,

mâncând de la gunoi, îmbrăcat în hainele pline de purici ale unui boschetar, Hajime este salvat de doi arabi (din Maroc, respectiv Egipt) care-l iau noaptea în cămăruța lor, iar ziua vând toți suveniruri turiștilor pe-un pod. E un nou început, Hajime în japoneză chiar *Început* însemnând. Dar, la un moment dat, în timpul unei razii a poliției, Hajime fuge cu marfa arabilor și se trezește în mijlocul aceleiași șatre de țigani români. Aceștia-i confiscă marfa și-l leagă cu un lanț într-o magazie a bulibașei, ca pe un animal. Este partea cea mai interesantă a narațiunii. Soția bulibașei este una umană, încercând să-i facă viața cât de cât suportabilă japonezului, ba chiar să-l elibereze, în pofida ordinelor șoșului violent și troglodit. Hajime reușește să se elibereze de fapt prin munca lui, producând în magazia aceea, legat cu lanțul de picior, sake din orez și împletind mățuri și coșuri de nuiele. Ajutat și de cei doi arabi, japonezul își deschide un mic local, o afacere prosperă în fond, ajutat și de soția bulibașei și fiica acestuia, care pare a răspunde pozitiv simpatiei lui Hajime. De ce ziceam că e partea interesantă a romanului? Pentru că Gabriel Cazan reușește să evite iminenta cădere în maniheism. Șatra țiganilor români din Barcelona este spurcată la gură (autorul etalând în context limbajul vulgar al etniei), este rea, dar are în mijlocul ei și membri umani, chiar civilizați, capabili de-o anume empatie.

Ikiru este romanul întâlnirii într-o metropolă europeană a mai multor culturi prin reprezentanții etniilor respective, întâlnire fără scânteii tot timpul, dimpotrivă, una care găsește natural punți de înțelegere pașnică.

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

14. Vizionari – sau ciudați?

Tot oamenii din ziua de astăzi, epigonii, mai afirmă ceva: „Privim reci la lumea asta – vă numim visionari.” În context actual, *vizionar* este o calitate deosebită a geniului; Domnul Profesor Florea Fugariu – căruia i-am adus în mai multe rânduri mulțumiri ce nu vor fi, însă, niciodată de ajuns – îmi atrage atenția că în vremea lui Eminescu termenul avea conotații magice, negative, păstrate până în secolul al XX-lea, dacă e să cităm numai definiția Dicționarului Candra din 1931 la termenul *vizionar*: „care crede că are vedenii, care are idei ciudate, extravagante.”¹ Pentru epigoni, înaintașii sunt doar niște „ciudați”. Abia acest poem îi reabilitează, într-o expresie memorabilă: „Rămâneți dară cu bine sânte firi vizionare”. Poți pune, aici, virgula vocativului (cum fac edițiile, împotriva „Convorbirilor literare”)? Cel mai cuminte e să lași fără virgulă, în regim de complement direct (sau nume predicativ): rămâneți așa cum sunteți. Iar textul are nevoie de explicație – și pentru sensul cuvintelor, și pentru forma lor – și chiar pentru punctuația ori semnele diacritice folosite inițial. Mai înainte de toate, însă: pentru a rămâne așa cum este.

Punctul de vârf al acestor discuții despre accentual grafic îl constituie condiția filosofului (bătrânului dascăl) din *Satira I*, iar pentru înțelegerea textului trebuie să acceptăm, fie și numai ca experiență filologică, ironia care-l învăluie pe acest personaj. Inadecvarea noastră la text constă în aceea că receptăm în registru eroic figura acestui profesor de astronomie care nu face

altceva decât să repete lecția pozitivistă a secolului; noi încercăm să vedem în el fie geniul neînțeles fie savantul nerăsplătit cum se cuvinte de vremea sa. În fond, acesta l-a scos pe Dumnezeu din Creație și a pus în loc primul punct al mișcării. Această mecanică a universului se reverberează în viața socială prin teoria „Unul e în toți, tot astfel precum una e în toate” – care permite fiecărui, oricui, („ori și cine” scrie poetul, despărțit și cu accente retorice²) să acceadă la poziția cea mai de sus. Dacă „unu” reprezintă multiplicarea în nesfârșit omenesc a aceluși punct prim („Dar deodat’un punct se mișcă... cel întâi și singur”) – „una” este, în schimb, „soara oarbă”. Universul lui „unu” creat de savantul pozitivist are în centrul lui o stihie care organizează haotic ierarhiile, care „Ca și vântu’n valuri trece peste traiul omenesc”, dând fiecăruia posibilitatea să devină primul – dar luându-i-o în același timp, pentru că ea este aceea care ridică și coboară indivizii. Se creează, astfel, premisele aceluși „bellum omnium contra omnes”, „lupta tuturor împotriva tuturor” – situație pe care o găsim descrisă în toată opera socială a lui Eminescu. Poetul numește „Satiră” acest poem tocmai pentru că satirizează, nu este – nu poate fi – de acord cu teoria ca atare. Nu atât religia interesează aici, cât religiozitatea: pozitivismul acesta primitiv desființează valorile etice precum gloria, respectul, și pervertește sentimentele. Pentru a descrie teoria ca atare, autorul „textualizează”, cum am zice astăzi, luând fragmente de ici de colo (începând cu poezia indiană și până la teoria Kant-Laplace): mai ales aceste fragmente au fost identificate în literatura universală accentuându-se, și astfel, lectura „în eroic” a pasajului genezei, Eminescu fiind chiar alăturat autorilor teoriei. Pentru a ne detașa de o asemenea lectură, să privim versul 45, pe care noi îl avem redat astfel în toate edițiile: „Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă? / N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă.” Aici Eminescu are, în manuscris și în „Convorbiri literare”, accent grav pe -u de două ori: „Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă?”. Titu Maiorescu le scoate, (și în loc de *genune* pune *genună*, cu iz poetic) – iar după el rămân scoase la toți editorii. S-ar

putea crede că acest accent grav pentru perfectul simplu este ortografic, dar în scrisul lui Eminescu el nu e permanent, ceea ce indică intenția autorului de a accentua sau nu. Revenim la exemplele de mai sus: în *Strigoii*, v. 182 : „Pe ea o ține-acuma ce fu a morții pradă” nu este accentuat *fu*, pentru a nu forța ritmul (de aceea nu pune nici virgulă după *acuma*), nici în *Mortua est!* v.66: „Au moartea ta inger de ce fu să fie”, din aceleași considerente – dar în *Epigonii*, v.33 este accentuat: „Viața-i fû o primăvară, moartea-o părere de rău” (aici Maiorescu păstrează accentul pe -u în toate edițiile). Să privim ultimul exemplu: accentul cere intonație cu sensul: viața, cât despre ea, a fost ca o adevărată primăvară – pe când moartea, ca o simplă părere de rău, ceva ne semnificativ, simplu, ușor.

Revenind la *Satira I*, este evident că accentele dau sens: cea-a fost la început, a fost aia, a fost aia, a fost aia? Accentul cade pe verb, nu pe substantive. Se discută variantele date de unii și alții, soluțiile discutate: prăpastie sau genune? noian de ape? – iar el, savantul, spune că n-a fost nimic din toate astea, nu s-a priceput lumea, să vă arăt eu: a fost un punct care s-a mișcat, etc. Autorul îl sancționează aspru pe acest savant pozitivist, dar ne vine nouă greu să-i înțelegem pedeapsa: „Mâna care-au dorit scepstrul universului și gânduri / Ce-au cuprins tot universul încap bine’ n patru scânduri...”: pe acest refren putem urmări retrospectiv, în amănunt, detașarea poetului de savantul său (e uscățiv, friguros, gârbovit – o caricatură a lui Atlas care „sprijinea cerul pe umăr” – pe când el „sprijină lumea și vecia într-un număr”, aici accentul în vers căzând pe -i -, cum ar fi „prăjină”). Cu ironia discursului ne mai întâlnim la *Împărat și proletar*, unde cuvântările Proletarului (iarăși preluate de către noi, inertial, în registru eroic – și uneori puse chiar pe seama gândirii teoretice a lui Eminescu însuși) sunt ridiculizate până la bătaie de joc uneori (vezi gramatica greoaie, termenii prețioși etc.).

1 M. Eminescu: *Venere și Madonă*, Ibidem, 15 apr. 1870, p.66.
2 Dicționar enciclopedic ilustrat, Ed. Cartea românească, 1938, s.v.
3 Urmărim textul în „Convorbiri literare”, 1 februarie 1881, p. 405-407

...viața, cât despre ea, a fost ca o adevărată primăvară – pe când moartea, ca o simplă părere de rău, ceva ne semnificativ, simplu, ușor.

Un poem de Eva Ström

Nu chipul, nu corpul

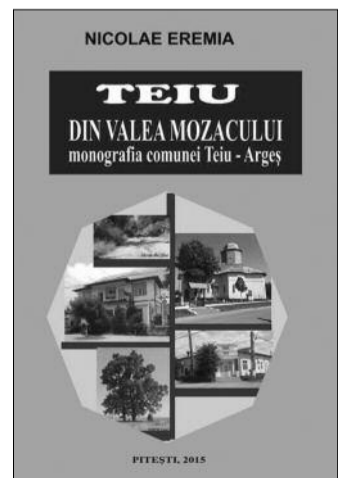
sunt cele mai frumoase în Narcissus lui Caravaggio
ci genunchiul îndoit, neted ca mătasea și perfect strălucitor ca țeasta unui nou-născut
surprinzătorul punct central care va pieri în undele izvorului
doar o piele întinsă deasupra unei încheieturi îndoite
nu o inimă care bubuie, nu un creier plin de vise
doar un genunchi, nimic altceva
îndoit încă o dată, înainte ca tânărul bărbat
să-și sărute oglindirea și să fie înghițit pentru totdeauna de adânc.

Din vol. „Cioplit dintr-un copac mai mare”

Traducere din limba suedeză – DANIELA IONESCU

TEIU DIN VALEA MOZACULUI, de Nicolae Eremia

Fiul al Teiului din care s-a ridicat Vladimir Streinu, poetul, publicistul și memorialistul Nicolae Eremia a scos din tipar noua monografie a comunei Teiu, Argeș, după o documentare riguroasă (care se întinde pe mai mulți ani – aproape 10) prin Arhivele Statului, Biblioteca Academiei și alte biblioteci. Monografia, apărută la Editura Alean în 2015, pe lângă multele informații inedite, culese din variate izvoare, este întocmită cu rigoarea inginerului (sic!), a sociologului și statisticianului și, spre deosebire de monografiile clasice, cea de față are o scriitură rară, literară, amintind de patosul sociologilor de rară sorginte – Dimitrie Gusti, Ernest Bernea și Anton Golopenția.

A. SIBICEANU

MĂ CAUT

În hrube. Pe stânci. În ruine. În răspântii. Sub maluri surpate. Pe piscuri. În vaduri. În râpe. În albiu de râuri. În poiene cu iele. În nori. În stele. În găuri negre de galaxii. În polii pământului. În miezul lui. În oameni. În făpturi. În mine. Unde, Doamne, sunt?

Doamne, Tu unde ești?...

Credința. Biserica. Interzise de educație comunistă. Dacă intri într-o crâșmă, ai șansa să scapi cu o săpuneală. Dacă treci pragul unei Biserici, te-ai ras.

Mănăstire. Lăcaș de pomenire. Rezidită. Tencuită. „Nouă meșteri mari,/ Calfe și zidari”...

Hramul „Sfinții Împărați”. Pisanie. Anul 7500 de la Facerea Lumii. Radu paharnic. Stroe, stolnic. Domnița Ralu. Doamna Chiajna. Petre Șchiopul. „Nouă meșteri mari...” Pârvu Mutu. Catapeteasma. Strana. Ușile Împărătești. Sfântul Gheorghe ucide balaurul.

Defilare pe Strada Mare. Stalin! Stalin! Stalin!... Tătuca din Kremlin.

Tatăl nostru. Zeul unic. Suprem. Geneza. Exodul. Lumea nouă. Revoluția mondială. Mana cerească. Vițelul de aur... Idolii. „Nu-ți face ție chip cioplit.”. Pas de defilare. Bate talpa... Sus piciorul... Pieptul înainte... Ochi de vultur... Credincioși în genunchi... Așternuți pe podea... Să pășească episcopul peste ei... Îi sărută poalele anterului... Vârful pantofilor... Fum de tămâie... De lumânări din parafină...

Lume-lume. Turme. Frunze în iarbă.

Gânganii. Gâze. Furnici. Omizi. Lăcuste. Râme. Viermii pământului. Târătoare fără picioare. Nezburaătoare. Animale. Oameni. Târâș. Grăpiș. În patru labe. Pe coate și genunchi. Pe brânci. Gâfâie. Asudă.

Scrâșnesc. Tușesc. Pe pante. Pe pietriș. Prin mărăciniș.

Episcopul. Preasfințitul. Sobor de preoți. El, deasupra tuturor. Odăjdii cu fir de aur. Mitra episcopală. Cârjă argintată. Pe piept, în lăntișoare, trei medalioane cu simboluri creștine. Cruci pe umeri. Pe mâneci. Pe pulpane. Pe poale. Mai mare decât el în țară, Patriarhul. Unicul. Vicari. Capul Bisericii. Înconjurat de cete. Vicari. Consilieri. În cercuri mai de jos, mitropoliți, arhiepiscopi, stareți, protopopi, preoți. Azi, Patriarhul lipsește de la ceremonie. Treburi importante la Palat.

Ierarhia de partid. Diferențele unde sunt? Secretarul general al Comitetului Central. Primul Secretar al orașului. Secretarul Comunei. Secretarul de Organizație. Și mai sunt activiștii. Guvernele. Departamentele. Comitetele. Colectivele.

Urcă pe coasta muntelui credincioșii. Cocărjați. Semne de întrebare pe picioare. Marea chemare.

Vin postomol din toate zările. Pe toate drumurile. Pe toate potecile. Prin păduri. Prin poiene. Prin vaduri. Pe maluri. Pe sub copaci. Pe dealuri. Pe creste de munte. Tineri. Bătrâni. Femei cu copii în brațe. Cu copii în pânțe. Cu copii nenăscuți. Cu sugari.

Ciungi. Ologii. Orbi. Muți. Surzi. Murmur de rugăciuni. Ploaie. Zloată. Vânt în oase...

Defilare. Pe strada Mare. Flori. Muzici. Elevi. Studenți. Muncitori. Steaguri. Portrete. Lozinci. „Proletari din toate țările, uniți-vă!” Armată. Soldați livrați în pachete. Pas de defilare. Tunuri. Tancuri. Amfibii. „Pentru onor, spre dreapta!” Acolo e primul secretar al Comitetului Central...

Altarul. Episcopul. Soborul. Catapeteasma. Ușile Împărătești. Sfinții pe pereți. Capete plecate. Spinări încovoiate. Trece Prea Sfințitul. Trupuri întinse pe lespezi. Pășește Sfântul peste ele. Capete ridicate. Ca din coșuri de nuiele. Îi sărută picioarele. Episcopul binecuvântează. Salomeea dansează cu capul Sfântului Ioan pe tavă...

Moăștele pe scară. Nici nu urcă, nici nu coboară. O mână uscată într-o mânășă de argint. Casetă de lemn sculptat. Miroase de la distanță. Sfântul Izvorător de Mir.

„Tătuca Stalin veghează la KREMLIN”.

Șiruri-șiruri urcă panta. Se închină. Sărută racla. Smeriți. Pocăiți. Vindecați.

Baionete în soare. Revoluția Mondială. Pas de defilare. Icoane. Sfinți zugrăviți. Candelă. Lumânări. Candelabre. Cădelnițe. Cruci. Episcopul. Odăjdiile. Mitra. Cârja. Corul. Recviemul. Clopote. Toaca. „Să nu-ți faci ție chip cioplit!”

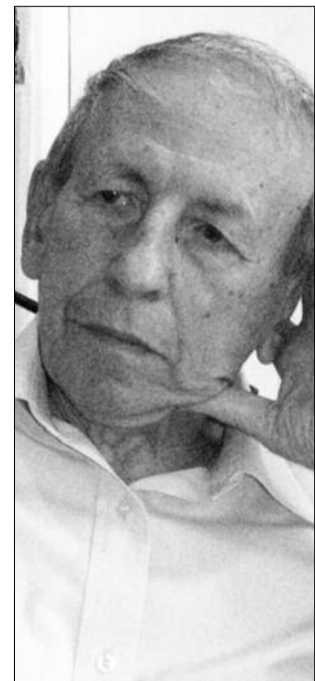
„STALIN, STALIN, STALIN!”

Orbii. Ologii. Turmele. Târătoarele pământului. Gâzele. Larvele. Crucile. Mătâniile. Îngenuncherile. Sărutările pe pereți... Mirul. Binecuvântarea...

Baionetele. Puștile. Tunurile. Tancurile. „Religia, opiul popoarelor...” „Să nu ai alt Dumnezeu în afară de mine!” Răstignirea lui Hristos!... Iezerul de Foc!... Potopul lui Noe!... Ispitirea de pe streșina Templului din Ierusalim! Talpa iadului. Paradisul etern.

„O stafie umblă prin Europa!”. „Omul, cel mai prețios capital!”. „Omul, fiul lui Dumnezeu!”

MĂ CAUT!

Moăștele pe scară. Nici nu urcă, nici nu coboară. O mână uscată într-o mânășă de argint. Casetă de lemn sculptat. Miroase de la distanță.

SORBONA, SALVATĂ PE UN SCHELET DE CAL

Decăzută. Uitată. Anonimă. Cu faima roasă de molii. Ce-a fost și ce-a ajuns.

O școală. Într-un fund de țară. Tîrg cu gară. Trei minute. Locomotiva ia apă. Două accelerate fac cruce. Două vrăbiuțe fac dragoste sub streșină. Soacra șefului de gară se piaptănă. Fata își probează sutienele. „Trage, fă, perdeaua!”. Impiegatul are șapcă roșie. Paleta verde. „Poftiți în vagoane!”

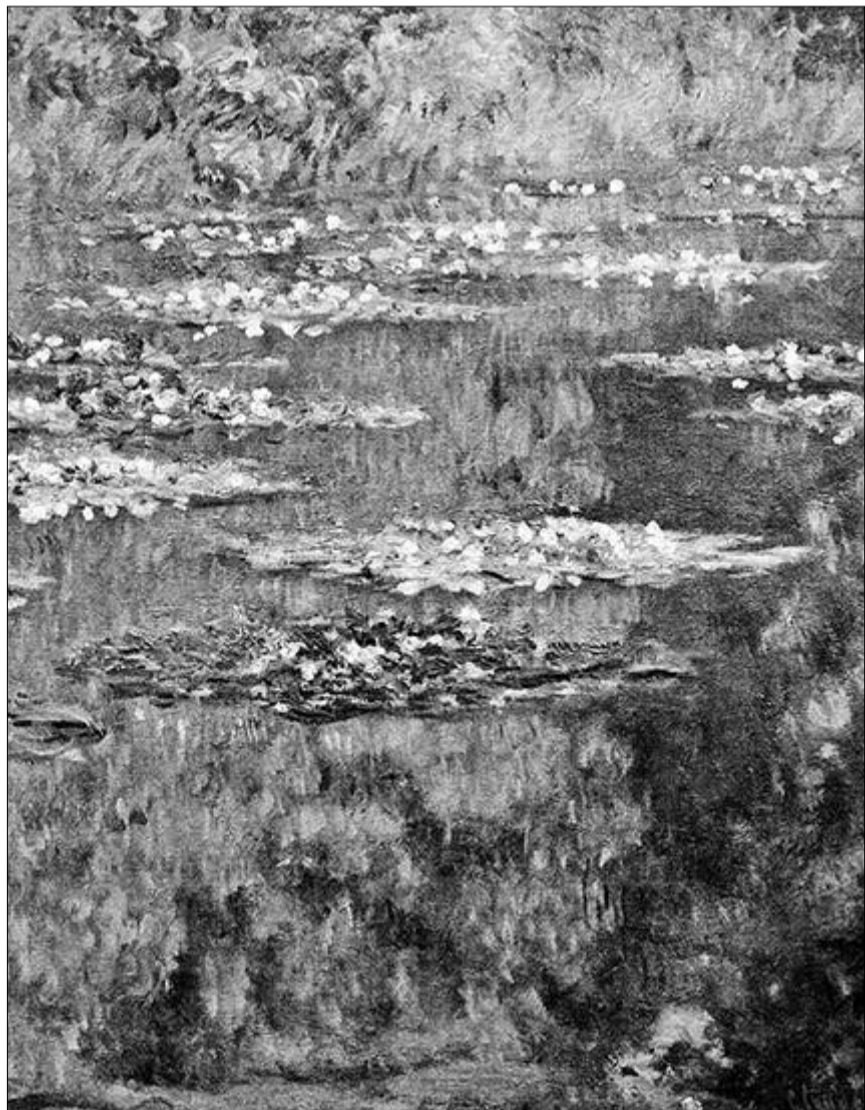
De apuci la dreapta, dai de Sorbona. Unii îi spun Sorbonica. Universitatea de pe Râstoacă. Fătată, parcă, de cea din Paris. Minunea târgului. Ce mai avea în afară de ea? Spitalul doctorului Spineanu, cu bărbați și femei în același salon. Depozitul de var și de cherestea. Depozitul de tutun. Oborul de vite. Bâlciul de Sfântul Ilie și cel de Sfântă Mărie. Abatorul. Tăbăcăria. Cinematograful într-o magazie. Cărciumi, biserici, ateliere, tarabe, băcănii. Regimentul de jandarmi.

Sorbona de pe Râstoacă își câștigase celebritatea mai ales pe timpul războiului. Era, de fapt, liceul cel mai căutat din țară pentru examene particulare. Ofițeri ridicați în rang prin fapte de bravadă care aveau nevoie să-și completeze studiile. Invalizi care își căutau serviciu. Băieți de prăvălie. Frizeri. Chelneri. Coafeze. Croitorese...

Dăduse așa, în lume, o boală a diplomelor. Și, la Sorbona din Găești, ele erau cele mai ieftine. Și astfel, liceul lui Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu, profesori care veneau de la Paris, a ajuns de răs. Școală medie. Tehnică. Zootehnică. Căpățâni de cal în ferestre. Omoplați, falange, alte oase pe unde se nimerea.

Schelete de pisici, de șoareci, într-o strașnică împăcare. Coaste, bazine, carpiene, tarsiene, într-un adevărat vâlmășag. Adunate de pe câmp, de pe islaz, de pe prund, de pe oriunde. Profesorul de anatomie, un tânăr medic veterinar, avea ambiția unui laborator didactic sau muzeu. Deocamdată, se descurca atât cât putea. Și, ca să se facă remarcat, a obținut de la minister comanda pentru organizarea unui simpozion la Găești. Tema, coloana vertebrală. Prezentatorul – un elev. M-a ales pe mine.

Da! Mi-au defilat rapid prin fața ochilor și porci, și boi, și tigri, și lei. Carnivore și ierbivore cu gheare sau copitate, dar niciodată batracieni sau reptile, rechini, crocodili... Nici vorbă de dinozauri... Totul e bine când se termină cu bine. Profesorul meu de astronomie, doctorul Motoașcă, s-a ales cu un referat pentru obținerea gradului didactic. Eu, cu nota 10 în catalog. Mare scofală. Norocul a fost că m-am trezit invitat la un schimb de experiență la școala din Nucet, integrată cu Stațiunea Piscicolă. Expunerea pe planșete, pentru că îmi lipseau cele două schelete, și mai pierdusem și din idei, n-a mai avut același efect ca la Găești. Dar măcar ne-am săturat de pește. Am mâncat pentru prima dată borș pescăresc fiert în ceaun suspendat de un trepied, chiar pe marginea lacului. În străchini și cu linguri de lemn. Ne serveau fete frumoase deghizate-n chip de pescărițe. Dar serioase și disciplinate sub supravegherea profesorilor. Nu m-am putut lipi de niciuna... La despărțire, mă aleg cu

urarea, din pareă somităților, să ajung un mare specialist. Spun că am calități și ar fi păcat să mi le irosesc.

(fragmente din romanul
Drumul dinozaurilor,
în curs de apariție)

proza

Gheorghe Izbășescu – 80

„Încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui”

Interviu cu GHEORGHE IZBĂȘESCU realizat de ȘTEFAN ION GHILIMESCU

GHEORGHE IZBĂȘESCU

ȘTEFAN ION GHILIMESCU

Însemnările mele, în versuri și proză, le consemnam pe niște caiete, pe care le-am numit *Tăblițele lui Ulise*. Perioada aceea a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor muscelene de pe Valea Dâmboviței (din care făcea parte și natalul meu Lăicăi).

interview

Ștefan Ion Ghilimescu: *Domnule Gheorghe Izbășescu, în 2011, ați publicat la Editura Dacia XXI o antologie de autor intitulată *Jocurile minții*. În ea am dat de o *Confesiune târzie* care îmi scăpase oarecum atenției în 1994, când, de fapt, ați conceput-o pentru volumul *Ulise al orașului* unde a și văzut lumina tiparului pentru prima dată. Acolo, mărturiseați, dacă am înțeles eu bine, că ați început să scrieți destul de devreme (erați prin clasa a VII-a de gimnaziu), în urma lecturii poemelor homerice. „Perioada aceea, menționați în text, a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor de pe Valea Dâmboviței (...)”. Apoi, adăugați:*

*„Cum despre teroarea de-atunci, la care am fost martor, nu îndrăzneam să scriu, în *Tăblițele* mele cu versuri și proză (pe care le-am continuat și în clasele următoare), am căutat să îmbrac realitatea aceea în lumea fictivă a mitologiei grecești. Amestecând oamenii reali, cunoscuți de mine, cu zeii din Olimp. Pe torționari numindu-i «mercenari»”.*

*Plecând de la acest amănunt, cu o întrebare faimoasă pe care o pune într-o anchetă revista *Facla*, în 1935 – anul nașterii dumneavoastră –, aș fi vrut să vă întreb din capul locului „De ce scrieți?”. Mă opresc deocamdată, amintindu-mi că, în 1999 referindu-se la culegerea cu același titlu, scoasă la Polirom, cu un an înainte, de Victor Durnea și Gh. Hrimiuc-Toporaș, adunând pentru prima dată materialul integral al respectivei anchete găzduită de revista lui N.D. Cocea, într-un editorial din *România literară*, criticul Nicolae Manolescu era de părere că discreditul general aruncat asupra literaturii în deceniul din urmă face ca întrebarea pomenită să pară astăzi oarecum desuetă. Împărtășiți și dumneavoastră această opinie, dacă nu vă e cu supărare? Și-a schimbat astăzi curiozitatea cititorului obiectul: de la opera scriitorului la viața lui, cum crede criticul-ambasador? Oare să nu mai intereseze în acest moment reflecțiile scriitorului asupra propriului creator?”*

Gheorghe Izbășescu: Am să încep cu întrebarea pe care ai fi vrut să mi-o pui „din capul locului”: „De ce scrieți?”

Tema acestei întrebări este străveche. A străbătut secolele și le va mai străbate. Pentru că de fiecare dată se încarcă de noi obsesii (depinde de ce aduce nou fiecare secol din viitor, ce a acumulat între timp, încât vechile obsesii să pară alte convulsii, să poată crea material pentru viitoare anchete; ca o apă curgătoare care mereu își schimbă cursul, ca și cum ar fi un alt râu, ca și cum ar trebui să poarte un alt nume; și cum vezi răspund și la opinia Domnului Nicolae Manolescu, care crede „să pară astăzi oarecum desuetă”).

Deci, de ce nici de acum înainte curiozitatea cititorului nu-și va schimba obiectul: de la opera scriitorului la viața lui? Deoarece secolele trecute ne-au învățat că investigațiile dintre opera scriitorului și viața sa devin ample descifrări misterioase, pline de surprize, care deschid trasee, propunând reflecții cu totul originale și aproape o independență curiosă a rezultatelor, față de punctul de pornire al cercetării. De multe ori, fiind chiar o operă fascinantă, pentru că cercetarea vieții autorului dă sensuri noi operei acestuia. Încât poate surprinde chiar pe cel care a creat-o. Această parte a interpretării, personal, o cred cea mai interesantă și poate forța cea mai distinctă a criticului care-l propulsează într-o ierarhie favorabilă printre confracți. Mai ales că nu le stă la îndemână chiar tuturor analiștilor. Criticul dublat de un astfel de interpret îl detașează valoric și-i dă operei analizate o aură singulară. Știindu-se că actul critic care se bazează doar pe povestirea conținutului unei cărți sărăcește opera analizată de mitologia ei. Că autorul scrie pentru cititorii săi dar și pentru *el însuși*.

Deci să revenim la *Confesiunea târzie*, unde mărturiseam că am început să scriu prin

clasa a VII-a de gimnaziu, provocat de lectura poemelor homerice. Însemnările mele, în versuri și proză, le consemnam pe niște caiete, pe care le-am numit *Tăblițele lui Ulise*. Perioada aceea a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor muscelene de pe Valea Dâmboviței (din care făcea parte și natalul meu Lăicăi). Noaptea ne speria duduțul pe drum al dubelor negre ale securității, plecate să aresteze partizanii din muntele Leaota, ascunși uneori pe la stănele ciobanilor. Însuși tatăl meu, funcționar la primărie, (care împreună cu câțiva localnici din sat țineau legătura cu partizanii, pentru procurarea hranei) sta ascuns noaptea prin podul cu fân al casei. Iar o vreme (două-trei luni) a plecat la bunicii dinspre mamă, din comuna Căndești, județul Dâmbovița.

Cum despre teroarea de atunci, la care am fost martor, nu îndrăzneam să scriu adevărul în *Tăblițele* mele, fiindu-mi frică, am căutat să îmbrac realitatea aceea în lumea fictivă a mitologiei grecești. Amestecând oameni reali, cunoscuți de mine, cu personajele din Olimp. Astfel, pornind de la acea lume paralelă (realitate/mitologie greacă) din *Tăblițe*, când eram elev în clasa a XI-a, la Liceul „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, am scris poemul *Lupta cu moartea* (60-70 pagini dactilo), pe care l-am trimis prin poșta la Ploiești, la un concurs literar pe regiune (cum era împărțirea administrativ-teritorială pe-atunci). Obținând premiul III, un membru al juriului m-a atenționat c-am fost depunctat din cauza unor „influențe mistice”.

Anii au trecut. Iar după studenție, devenind oneștean, mica mea bibliotecă bucureșteană (și cu manuscrisul *Luptei cu moartea*) s-a pierdut. De fapt, a ars într-un incendiu în cele două camere ale studenției și-a fraților, din casa veche de pe strada Crângăși. Însă multe versuri din poemul premiat, rămânându-mi în memorie, au intrat mai târziu în trilogie. Încât, azi, „mercenarii” din poemul târgoviștean sunt personaje în *Ulise al orașului*.

Șt. I. G.: *Sunteți filolog și nu inginer, iar asta se vede cu ochiul liber. Vreau să spun, altminteri, că poezia dumneavoastră, slavă Domnului! e Poezie (de consistența unei originale, fluente și rafinate arte a cuvântului) și nu inginerie textuală. Între supliciiul autocontrolului, devenit o a doua natură a unei strategii ce ține de o irepresibilă voință de perfecțiune (de unde, probabil, dese rescrieri, permutări structurale ori modificări de materie) și aripa inspirației restituind „mâini barbare” care scrie „cheia rătică a vechilor semnificații”, în viziunea dumneavoastră, ce misiune îi mai rezervați poetului? Este el, așa cum îl definiți undeva, purtătorul inocent al mesajelor și aurei lumii din tărie? Și apropo de asta, după o conviețuire de o viață cu *Evrépn* („confuziile, spunea cineva, fac marea poezie”), în fond, cu ce fructe spirituale v-ați ales?*

G.I.: Lumea veche m-a fascinat totdeauna. Primele mele două cărți au ca motto texte care o evocă: „Omul e chemat să-și contemple chipul pe care-l avusese înainte” (Tradiția Sufi); „Un labirint este uneori apărarea magică a unui centru” (Mircea Eliade). Poemul se agită și el cântind pe coală: „Câtă umilință și pentru noi, lucrări ale zeilor,/ să fim întrupate de mâini barbare, de muritori,/ noi care ne mai reamintim/ de cheia rătică a vechilor semnificații” (*Aburii manuscriselor*). Volumul de debut *Viața în tablouri* și plin de poezii care evocă antica Grecie (*Scările de marmură*, cu fulgerele și tunetele dinspre Acropole, cu neamul Atrizilor, unde pierduta lume sacră de pe scările de marmură ne trimite „cuvintele ce ne stau ca trăznitul pe limbă”, programând călătoria mitului printre personajele homerice, unde „viața în tablouri e ca în vis”). O altă carte (*EXPERIMENTE MENTALE – Poemele de la Athena*), pe care am scris-o în urma unei călătorii în Grecia, e un joc al minții, o reconciliere a trecutului cu

prezentul, că „priveliștile fericite de ieri ajungeau/ acum plaje bolnave așternute peste zeei abandonată”.

Ce misiune îi mai rezerv eu Poetului, dragă Ștefane, definindu-l „purtătorul inocent al mesajelor și aurei lumii din tărie”? Un prim răspuns este *Călătoria vocii interioare*, din volumul *Ansamblul de manevre*, Ed. Plumb, 1993 – desigur un răspuns poetic – „Încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui./ Uite: chiar acum când scriu cuvântul pocnește/ ca dintr-o țevă de pușcă./ Și legea lui strică toate anotimpurile. Și în constelație/ mătasea broaștei leagă verdele dintre spirite./ Da, încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui./ Memoria își trece puterea de pe un picior pe celălalt./ Ploaia de scânteie se trudește din nou în celule/ să-și recapete existența ucisă./ Între vârsta mea de atunci și vârsta de-acum aud/ bolborosind sensul primitiv născut din ochii zeitei/ care mai culege din văzduh mila față de noi înșine/ ca o verificare a certitudinii.” Iar poemul, la rândul lui, este răspuns la motto-ul lui Mircea Eliade, în cartea consemnată mai sus: „Istoria vieții mentale a omenirii departe de a însemna o neconținută evoluție, este străbătută și de un ritm al degradării și al morții intuițiilor fundamentale. Această descompunere lentă a unor sinteze mentale întru nimic inferioare sintezelor care au urmat, poate fi reconstituită în etapele ei mai importante”.

Călătoria vocii interioare poate fi considerat, peste timp, fratele poemului *Insula albă* (publicat în revista Argeș, nr. 7/iulie 2007), două epoci îndepărtate, una de alta: „...Într-o insulă albă din oraș locuiesc/ nins de patimi reci, încovoiind timp domnesc/ să dezvolt muzica de orgă a mesei de scris./ Ca să nu-și piardă sângele pala de opal,/ relicvă din sceptrul astral,/ dăruită mie la naștere de un imbold ceresc...”. Adică: toposul lumii reale și tărâmului de dincolo.

Cât privește concluzia acestei întrebări („cu ce fructe spirituale m-am ales?”), îți răspund cu opinia lui Radu Voinescu, din *Prefața* la vol. *Râsul galben din adânc*: „coabitarea cu miracolul”, „pentru a-și asigura comunicarea cu entități nevăzute celorlalți”. Chiar propria mea locuință este un topos aparținător de spațiu unde obiectele se comportă după legi fizice mai puțin obișnuite. Iată corespondentul liric din același volum, poezia *Lentila de contact* (pag. 19):

„Mă uit la capul meu când levitează prin cameră
ca la coroana lumii ce se albăstrește
în echinoxul de primăvară
și legile puterii le inventează pe furis.”

Atunci butucii degetelor mi se umflă și carnea e în agonie
iar șerpilor verzu din ghiveciul cu aloevera
de pe birou
intră printre literele mașinii de scris.
Intră în burta ei nichelată.

Încât între mână și foi
se pregătește fluxul și refluxul magnetic
să dregă celulele
din trupul muzei ce trebuie să nască.
În timp ce printre tăioasele-mi imagini
se-aud triluri de tămaduire din zăvoi.

Vedeți? De-abia aici începe discuția dintre cuvântul pe care îl gândesc și cuvântul pe care îl scriu.
Cuvântul care intră decis în poem și nu mai poate ieși din el niciodată.”

Lentila de contact a apărut prima dată în vol. *Melodrama realului* (1995) și de atunci de încă de douăsprezece ori în ediții succesive și antologii până în 2012, inclusiv, stărnind criticii

(continuare în pag. 19)